

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри міжнародних економічних відносин Донецького
національного університету імені Василя Стуса

Шкурат Марії Євгенівни

на дисертацію Ду Вей на тему: «Стратегія інтернаціоналізації
сільського господарства Китаю: стимулювання сталого розвитку та
сприяння глобальній продовольчій безпеці», поданої на здобуття ступеня
доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за
спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Протягом останніх десятиліть проблема забезпечення сталого розвитку аграрного сектору та гарантування глобальної продовольчої безпеки набула особливої ваги на тлі зростання світового населення, кліматичних змін, деградації природних ресурсів і геополітичної нестабільності. В цих умовах значна увага дослідників і практиків зосереджується на країнах із потужним аграрним потенціалом, зокрема Китайській Народній Республіці, яка активно просуває стратегію інтернаціоналізації свого сільського господарства, використовуючи економічну, інвестиційну, інституційну та технологічну експансію на глобальному рівні.

Китай, як один із найбільших виробників і споживачів аграрної продукції у світі, розширює свою участь у глобальних аграрних ланцюгах доданої вартості, впроваджує інноваційні технології, укладає міждержавні угоди щодо аграрного співробітництва та інвестує в сільське господарство країн Азії, Африки, Латинської Америки та Європи. Така стратегія має не лише економічне, а й геополітичне та екологічне значення, оскільки здатна впливати на регіональну стабільність, доступність продуктів харчування та дотримання принципів сталого розвитку.

Незважаючи на зростаючий інтерес світової наукової спільноти до інтернаціоналізації аграрного сектору Китаю, питання комплексного дослідження економічних механізмів, викликів і перспектив цієї стратегії в контексті досягнення Цілей сталого розвитку ООН та забезпечення глобальної продовольчої безпеки залишаються недостатньо опрацьованими. Особливо актуальним є дослідження впливу китайської аграрної політики на країни-реципієнти інвестицій, трансформацію ринкової інфраструктури, використання земельних і водних ресурсів, а

також гармонізацію з міжнародними екологічними стандартами.

У цьому контексті виникає потреба в системному аналізі стратегічних засад інтернаціоналізації сільського господарства Китаю як інструменту реалізації економічних інтересів держави, підвищення продовольчої стійкості регіонів та формування глобальних моделей аграрного співробітництва. Це визначає наукову новизну, практичну значущість і міждисциплінарний характер обраної теми дослідження, що повністю відповідає сучасним пріоритетам розвитку економічної науки, соціальної відповідальності бізнесу та глобального управління ресурсами. Таким чином дисертаційна робота Ду Вей виконана на актуальну тему, висвітлення якої обґрунтовує науково-практичні рекомендації щодо оптимізації стратегії інтернаціоналізації сільського господарства Китаю.

Дисертаційна робота Ду Вей виконана в межах комплексної програми науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету. Зокрема результати дисертації є частиною наукових досліджень у межах: фундаментальної держбюджетної науково-дослідної роботи на тему: «Модель регіональної безпеки: економічні й технічні аспекти сталого розвитку та цивільного захисту під час війни» (державний реєстраційний номер 0124U000063); міжнародного проєкту «Регіональна інтеграція: європейські орієнтири у умовах глобальної фрагментації» (Erasmus+ Jean Monnet Module 101048216 – REFRAG – ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH); науково-дослідної роботи за господарським договором «Геоелекономічні інтереси України та експортні можливості» (державний реєстраційний номер 0123U104400); виконання роботи з надання науково-професійних послуг на тему: «Сучасні мейнстріми глобального розвитку: економічні, екологічні, соціальні та військові чинники» (контракт № ME-30-2022 від 13.06.2022).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Вивчення дисертаційної роботи дозволяє визначити теоретико-методологічні положення, практичні висновки і рекомендації, які характеризуються науковою новизною, сформульовані дисертантом самостійно, відображають його авторський науковий внесок.

Проведене дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових та спеціальних методів, що підтверджують високий рівень оволодіння методологією наукової діяльності: метод теоретичного узагальнення; методи аналізу та синтезу; методи дедукції та індукції; кластерний аналіз; статистичні, табличні та графічні методи; метод кейс-стаді.

Інформаційною базою дослідження виступили офіційні матеріали, статистичні бази даних Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), Світового банку, Світової організації торгівлі (СОТ), Державного статистичного управління Китаю, Митної служби Китаю, Міністерства сільського господарства та сільських справ Китаю, Китайської академії сільськогосподарських наук, Міністерства комерції Китаю, публікації дослідницьких центрів, університетів тощо.

Структура дисертації. Варто відмітити структуру роботи, послідовність та аргументованість положень дисертації. В дисертації досліджено та систематизовано теоретичні підходи, понятійно-категоріальний апарат та інструментарії, якими оперує автор, і які пояснюють особливості розвитку стратегічних імперативів інтернаціоналізації сільського господарства.

Відповідно до мети, завдань та логіки дослідження визначено структуру роботи. Дисертаційна робота із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 226 сторінок, з яких основний текст займає 180 сторінок. У дисертації представлено 45 таблиць, 33 рисунки та додатки на 10 сторінках. Список використаних джерел налічує 254 позиції на 23 сторінках.

Дисертація написана діловою англійською мовою із дотриманням наукового стилю викладення її змісту, характеризується смисловою завершеністю, логічною послідовністю розглянутих питань, об'єктивністю викладення матеріалів дослідження. Стель викладення в ній матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Наукова новизна положень і результатів, одержаних здобувачем та поданих на захист. Серед основних наукових результатів, які характеризують новизну виконаного Ду Вей. дослідження, слід визначити наступні:

у роботі запропоновано авторський методичний підхід до аналізу секторальної та просторової структури аграрного сектору, зокрема проведено кластеризацію провінцій Китаю за допомогою ієрархічних методів, що дало змогу виявити чіткі територіальні відмінності в аграрній та економічній активності регіонів;

удосконалено методологічні підходи до оцінювання впливу міжнародного руху капіталу на аграрний сектор Китаю, згідно якого уряд здійснює стратегічне спрямування зовнішніх прямих інвестицій до розвинених країн, одночасно ініціюючи проекти державно-приватного

партнерства з країнами, що розвиваються, що забезпечило модернізацію аграрного виробництва як у самому Китаї, так і в країнах-партнерах;

розвинуто науково-теоретичне обґрунтування сталого розвитку сільського господарства в умовах інтернаціоналізації та загострення геополітичних протистоянь;

отримали подальшого розвитку аналітичні підходи до характеристики глобального інституційно-регуляторного середовища аграрної інтернаціоналізації та його впливу на національні стратегії провідних країн світу та країн, що розвиваються;

розроблено комплексну стратегію аграрної інтернаціоналізації Китаю, що орієнтована на досягнення сталого розвитку сільського господарства та посилення глобальної продовольчої безпеки на основі п'яти ключових напрямів: диверсифікації імпорتنих потоків через активізацію торгівлі, інвестування в зарубіжні аграрні проекти, стимулювання трансферу інновацій і технологій, розвитку інфраструктурно-логістичної бази, а також розширення міжнародного співробітництва та політичної координації.

Особистий внесок здобувача. Основні положення дисертаційного дослідження, висновки та практичні рекомендації щодо використання отриманих результатів оприлюднені автором і пройшли апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня. Основні ідеї, положення та результати наукового дослідження відображені в наукових публікаціях автора. Результати дослідження опубліковано в 9 наукових працях загальним обсягом 4,82 друк. арк. (особисто автора – 3,46 друк. арк.), серед яких 5 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях та 4 публікації у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Із наукових праць, що опубліковано у співавторстві, в дисертації використано ті ідеї та положення, які є результатом власних розробок автора, що конкретизовано у списку публікацій. Зміст анотації відтворює основні положення дослідження. Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Ду Вей, звертаємо увагу на окремі положення, які є дискусійними, недостатньо повно розкритими, потребують пояснень у процесі дискусії при захисті дисертації.

1. На с. 55 авторка наводить трактування продовольчої безпеки та її багатовимірний зміст, системно досліджує конкретні прояви та виклики продовольчої безпеки у чотирьох ключових аспектах: забезпечення, доступ, використання та стабільність. Зазначається, що значення продовольчої

безпеки пов'язане не лише з особистим виживанням і добробутом, а й є основою соціальної стабільності, економічного розвитку та міжнародного миру. Водночас доцільним є проведення кейс-аналізу щодо міжнародної стратегії Китаю у сфері продовольчої безпеки, зокрема таких заходів як створення системи продовольчих резервів, посилення контролю за імпортом і експортом продукції та уніфікація екологічних стандартів, зменшення залежності від монокультур, мінімізація торговельних ризиків, державне субсидування збереження ресурсів і ґрунтозахисного землеробства, тощо

2. На с. 99 авторка використовує багатовимірний концептуальний підхід для аналізу мотивації Китаю до участі в процесах інтернаціоналізації сільського господарства та розширення експорту агропродукції. Водночас доцільно було б детальніше розкрити, яким чином Китай може здійснити стратегічний перехід від "кількісного зростання" до "якісного домінування" у межах аграрної інтернаціоналізації та промоції зовнішньої торгівлі сільськогосподарськими товарами.

3. У підрозділі 2.2 авторка аналізує досягнення Китаю та України у розвитку сільського господарства з чотирьох перспектив: торговельна співпраця, інвестиційна співпраця, технічна співпраця та співпраця у сфері сталого розвитку. Автор здійснює аналіз статистичних даних щодо експорту аграрної продукції з України до Китаю, обсягів інвестицій та кількості реалізованих проєктів за останні п'ять років. Однак недостатньо висвітленими є ризики та загрози, які супроводжують зазначену двосторонню співпрацю.

4. На с. 179 авторка висуває тезу про те, що побудова стратегії аграрної інтернаціоналізації з китайською специфікою має ґрунтуватися на державному лідерстві, інвестиціях з боку бізнесу та технічній кооперації. Згідно з авторським підходом, уряд забезпечує стратегічні гарантії інтернаціоналізації аграрного сектору через політичну підтримку, створення міжнародних коопераційних платформ, стимулювання технологічних інновацій та ін. Проте роль уряду в забезпеченні глобальної, національної та локальної продовольчої безпеки висвітлена недостатньо повно.

5. Недостатньо уваги приділено аналізу бар'єрів доступу до ринків, що суттєво впливають на процес інтернаціоналізації сільського господарства Китаю. Зокрема, йдеться про тарифні бар'єри, нетарифні обмеження, технічні бар'єри у торгівлі тощо. Ці перешкоди мають глибокий та тривалий вплив як на обсяги міжнародної торгівлі аграрною продукцією, так і на реалізацію міжнародних стратегій аграрного бізнесу.

Наведені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки проведеного дослідження, його практичну цінність.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Ду Вей на тему «Стратегія інтернаціоналізації сільського господарства Китаю: стимулювання сталого розвитку та сприяння глобальній продовольчій безпеці» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, містить конкретні наукові результати, які дозволяють вирішити важливе наукове завдання, а саме: ґрунтуючись на удосконаленні теоретико-методичних положень, розробити науково-практичні рекомендації щодо інтернаціоналізації сільського господарства Китаю для стимулювання сталого розвитку та сприяння глобальній продовольчій безпеці.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р., а її автор Ду Вей заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних
відносин Донецького національного
університету імені Василя Стуса



Марія ШКУРАТ